

Mottagare

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

ESF-ansökan. Utlysningen insatser för sysselsatta i Småland och öarna**Förlag till beslut**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner att Vuxenutbildningen ansöker om medel från Europeiska Socialfonden utifrån utlysningen: Insatser för sysselsatta i Småland och öarna.

Sammanfattning

Kompetensförsörjningsutmaningen på Gotland är stor, bristen på arbetskraft likaså vilket gör det svårt att nyrekrytera. Tillgången till eftergymnasial utbildning är begränsad för den som redan är etablerad och anställd på Gotland.

Vuxenutbildningen har för avsikt att skriva fram en ansökan om EU-medel inom europeiska socialfonden utifrån utlysningen POA1: Insatser för sysselsatta i Småland och öarna. Medfinansieringen 46% vilket till stor del kan lösas genom deltagande personers tid.

Det specifika problem projektet är tänkt att bidra till är lärarbristen inom fritidshemmen på Gotland. Syftet är att inom Vuxenutbildningens lärcentrum tillgängliggöra eftergymnasial utbildning i form av erfarenhetsbaserad grundlärarutbildning till lärare i fritidshem. Det kan också lösa problematiken med icke-behöriga lärare inom de praktiskt estetiska ämnena (exv. idrott, bild, musik).

Genom att etablera nya metoder, samarbeten och samverkansstrukturer för högre utbildning stärker Vuxenutbildningen tillgången till högre utbildning på Gotland. På sikt bidrar det till att öka Gotlands självförsörjningsgrad vad gäller kompetens.

Ärendebeskrivning

Gotland har och står inför stora framtida kompetensförsörjningsutmaningar, både inom offentlig- och privat sektor. Ett exempel är att Gotland inom en relativt snar framtid kommer att behöva mer än 800 nya lärare (Skolverkets Lärarprognos 2021). Bristen på kompetens verkar över lag hindrande för samhällets långsiktiga utveckling, vilket bland annat svenskt näringsliv påtalar. Var tredje gotländsk företagare anger att det främsta tillväxthindret är bristen på lämplig arbetskraft (Småföretagsbarometern 2023).

Bristen på arbetskraft på Gotland visar sig också i Arbetsförmedlingens statistik då Gotland har bland den lägsta arbetslösheten i landet. Under 2023 låg den öppna arbetslösheten i snitt på ca 4.2%, i jämförelse med rikets 6,4% (se t ex ekonomifakta.se). Det är visserligen positivt men det stärker också det faktum att det är ont om arbetskraft och därmed svårt att "nyrekrytera", oavsett branschområde. Den regionala utvecklingsstrategin "Vårt Gotland 2040" slår fast att de begränsade pendlingsmöjligheterna samt svårigheterna att rekrytera från fastlandet gör att Gotland i princip behöver vara självförsörjande på kompetens. Exempelvis vad gäller lärare, socionomer och YH-tekniker, för att nämna några.

Den gotländska utbildningskedjan behöver kompletteras med utbildningar på eftergymnasial nivå. Tillgång och närhet till eftergymnasial utbildning är en förutsättning för både näringslivets och den offentliga sektorns utveckling (Se bl. a SOU2017:1 *För Sveriges landsbygder. En sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*). Campus Gotland, Uppsala universitet (UU), möter till viss del upp behovet men inte inom alla områden. Idag fungerar också Vuxenutbildningens lärcentrum som satellitort för ett par YH-utbildningar med bas på fastlandet. Det behöver på sikt också utvecklas till att omfatta flera yrkesområden och utbildningar, utifrån regionalt framtagna kompetensbehov.

En av de allra största kompetensförsörjningsutmaningarna är bristen på utbildade lärare. Gotland anses här ha bland den största rekryteringsutmaningen i landet. Lärdomar från andra kommuner visar att enskilda rektorer inte själva kan ansvara för att driva utbildningssatsningar för obehöriga lärare (*Kunskapsunderlag: Framgångsfaktorer för stärkt lärarbehörighet*. Mälardalsrådet, 2023).

Den största bristen omfattar ämneslärare och lärare inom de praktiskt estetiska ämnena (bild, musik, slöjd, idrott) samt grundlärare i fritidshem. För övriga grundlärare, år F-3 samt år 4-6, ser den regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen för 2035 något positivare ut men det är dock fortfarande en brist. Vad gäller förskollärare förväntas efterfrågan matcha tillgången år 2035. Här blir det tydligt att närhetsprincipen ger effekt eftersom dessa utbildningar finns vid Campus Gotland, UU. Även kunskaper från Mälardalsrådet (*Läraryrkesförklaringsfaktorer*) visar att landsbygdskommuner med långt till lärosäten har ett lågt inflöde av nyexaminerade lärare. Förmodligen kan det också översättas till andra yrkes- och utbildningsområden.

Utöver det stora behov av lärare som Skolverkets prognos visar, infördes det 2019 legitimationskrav på lärare inom fritidshemmen. Legitimationskravet har medfört att en stor del av redan anställd personal inom fritidshemmen kan ha lång erfarenhet men ändå inte vara behörig att leda och planera undervisning. År 2022 hade 27% av de tillsvidareanställda inom fritidshemmen på Gotland en pedagogisk högskoleexamen. Därmed inte sagt att dessa har en grundlärarexamen till lärare i fritidshem då de kan ha blivit anställda utifrån en annan eftergymnasial pedagogisk examen. År 2021 var motsvarande siffra 30%

(Skolverkets beskrivande statistik Läsåret 2022/2023. Samt <https://jmftal.artisan.se/databas>). I november 2023 var endast 21% av de månadsanställda inom fritidshemmen på Gotland behöriga.

Det specifika problem det tilltänkta projektet är tänkt att bidra till är minska lärarbristen inom fritidshemmen på Gotland. Syftet är att inom Vuxenutbildningens lärcentrum tillgängliggöra eftergymnasial utbildning i form av erfarenhetsbaserad grundlärarutbildning till lärare i fritidshem i samarbete med Linköpings universitet. Det kan också lösa problematiken med icke-behöriga lärare inom de praktisktestetiska ämnena (exv. idrott, bild, musik).

Projektets primära målgrupp är obehöriga anställda inom fritidshemmen på Gotland inom såväl kommunala som fristående grundskolor. Under projektperioden skulle det vara möjligt för två utbildningsomgångar att starta med cirka 10-15 individer i respektive grupp. Förutom relevanta funktioner såsom projektmedarbetare och är avsikten att inrätta samt utveckla en ny funktion inom lärcentrum-verksamheten som kan fungera som ett nära stöd till elever som studerar på satellitortsutbildningar, en så kallad utbildningslots.

Genom att under projekttiden etablera nya metoder, samarbeten och samverkansstrukturer för högre utbildning är det tänkt att stärka tillgången till högre utbildning på Gotland. På sikt bidrar det till att öka Gotlands självförsörjningsgrad vad gäller kompetens.

Vuxenutbildningen har för avsikt att skriva fram en ansökan om EU-medel inom europeiska socialfonden utifrån utlysningen POA1: Insatser för sysselsatta i Småland och öarna. Medfinansieringen 46% vilket till stor del kan lösas genom deltagande personers tid. Sista dag för ansökan är 6 mars 2024.

Bedömning

Förvaltningen bedömer att en ansökan om externa medel via europeiska socialfonden skulle gynna utvecklingen att etableringen av högre utbildningar på Vuxenutbildningens lärcentrum samt bidra till att minska lärarbristen inom fritidshemmen på Gotland.

Förvaltningen bedömer att projektet kan bidra till att etablera nya metoder, samarbeten och samverkansstrukturer för högre utbildning på Gotland. På sikt kommer detta att bidra till att öka Gotlands självförsörjningsgrad vad gäller kompetens inom flera yrkesområden.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteskrivelse, 2024-02-06

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Hanna Sällström Jonasson
Avdelningschef vuxenutbildningen